

1. Amerbachius, V,
2. Amerbachius, Am. Suis.
3. Breithauptus, Am,
4. Burkhard, J,
5. Erhard, B. H., Gantephilus.
- 59
6. Devas epistolatum.
7. Heiserel, D. F.,
8. Jugler, J. F.,
9. Müllerus, L,
10. Neubarth, J,
11. Praetorius, J,
12. Schoettgenus, Ch,
13. Vangerow, W. G.,
14. Voltair.
15. Withofus, J. H.,
16. Tabella.
17. Remarques
18. l'art de se marier.
19. 20. Verruch.

F.c 1233

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Ek 3412 5
6
INVESTIGATIONEM
FORMVLARVM POP. ROM.
SOLEMNIUM

AD
COMPARANDAM LATINAE
ORATIONIS ET ELOQVENTIAE
CIVILIS FACVLTATEM
ESSE NECESSARIAM

AD ORATIONEM
QVA
ELOQVENTIAE ET POESEOS
PVBLICE DOCENDAE MVNVS

A
SERENISSIMIS ACADEMIAE
CONSERVATORIBVS

SIBI DEMANDATVM
RITE AVSPICABITVR
AVDIENDAM
PATRONOS ET FAVTORES
EA QVA PAR EST OBSERVANTIA
ET HVMANITATE

INVITAT
CHRISTIAN. HENR. ECKHARD.

TENAE EX OFFICINA RITTERIANA
A. O. R. cId Idcccxxxxiil

* * *

VERBORVM delectum originem et radicem esse eloquentiae quum non magis IULII CAESARIS, * bene dicendi auctoris scitissimi, iudicio, quam rei ipsius ingenio probe perspecto cognoscamus: nihil est, in quo maiori primum elaborare studio, et omnes quasi nervos industriae intendere debeat, qui orandi facultate aliis praestare cupit, quam in verborum prudenter eligendorum apteque collocandorum scientia. Pulchrum quidem est acute sapienterque cogitare, magnae uti artis, ita exquisitae scientiae est, sententias praeclaras decore commodeque disponere atque exornare: at parum, totum illud, quantumcunque etiam sit, proderit, nisi ea, quae recte sentias et prudenter intelligas, polito eloqui possis, et sententiae, licet optimae et sapientissimae, neque ad delectationem, neque ad motum animorum permultum valebunt, nisi verborum quoque splendore sint illuminatae. Nam uti aedificium summa et mirifica partium omnium, e quibus contextitur, convenientia, ad perfectissimam quamdam regulam tam concinne compositum, ut nihil in hoc genere

* Apud CICERONEM in Bruto cap. LXXII.

nere addi posse videatur, et variis praeterea ornamentis, quae illud maxime decent, splendide condecoratum, nisi materia bona, eaque probe parata et digesta constet, et calx, saxa, ligna, caementa sua se praestantia commendent; tametsi pulchritudinis speciem habet, oculosque pascit et retinet, artis tamen peritis minime placet: sic electione et suavi verborum constructione oratio est conformanda, quae mentes alliciat, hominum teneat coetus, et admirationes efficiat. Atque eo magis vis ratioque dicendi omnis in hac re expromitur, quod ab hac virtute eloquentia nomen inuenit, non ab inuentione, aut rerum dispositione, quae utpote aliarum artium communis, tamquam illustrioris facultatis instrumentum comparata est subsidio. Eloquentia enim ab eloquutione dicta, et, ut ab eadem orator, ita etiam oratio, quae non aliud est, quam oratoris eloquutio.* Quapropter vehementer eos fallit opinio, quotquot, falsam notionem animo comprehensa, tam recte eloquentiae spatium circumscribunt, ut intempestiuo ornandae orationis studio ducti, flores omnes persequantur, aut res inueniendi atque disponendi scientia amplissimum eius artis ambitum metiantur. Non tam angustis finibus copiose loquendi sapientia continet.

A 2

tine-

* IAC. LVDOV. STREBAEVS de election. et orat. colloc. verb. L. I. cap. II.

tinetur, et quidquid in eloquutione consistit, totum id, quantumcunque est, quod prope immensum est, notatione animaduersioneque rerum singularium constat. Maius quiddam est verborum delectus, quam vulgus opinatur, et quisquis ex eo omnes dicendi virtutes tamquam ex fonte manare existimat, is ad suum iudicium non meam solum, sed doctissimorum etiam hominum sententiam adscribat. Longum foret, omnia haec sigillatim persequi, et non necessarium, eo quod a praestantissimis viris, qui latine loquendi praecepta libris tradita reliquerunt, satis copiose haec sunt explicata.

Quoties rationem formularum solemnium, quae a Romanis de vniuersis omnis generis rebus constitutae erant, cogitavi, cogitavi autem saepenumero; toties mirari in mentem venit, tanta eam cura non suscipi, quanta opus erat ad accuratius dicendi genus effingendum et eloquentiae, in reipublicae luce efflorescentis, instrumenta comparanda. Velim nolim, fatear oportet, difficile esse statuere, plusne lucis formularum obseruatio iurisprudentiae et antiquitatis memoriae, an lautiora pleniorum efficiendi orationem praesidia eloquentiae adferat studioso. Omnes quidem vno ore consentiunt, BARNABAM BRISONIVM, virum in tantum laudandum in quantum

tum illustris dignitatis locus, quem in republica virtute sua obtinuit, et ingentia in litteras merita intelligi possunt, collectis et exquisitis ex omni veteri memoria formulis populi romani solemnibus, tam insignem operam iis, qui ad legitimae iuris scientiae laudem incumbunt, nauasse, vt frustra sit, qui sine earum luce Quiritium, gentium dominorum, instituta moresque velit cognoscere. At quotusquisque est, qui magnam pulcherrimo hoc opere gratiam ab elegantioris litteraturae studiosis eum iniisse dicat, et ad dictionem in foro ornandam permultum contulisse existimet? At si quam diligenter et magno eruditionis adparatu splendidissimus doctissimusque ille Senatus Parisiensis praefes solemnia P. R. verba, et probatissima consuetudine receptas ratasque dicendi formulas inuestigauit et in vnum congeffit, tam praeclare quoque vim potestatemque illarum explicasset; melius profecto cum eloquentiae litterarumque mansuetiorum studiis ageretur. * Etenim si, quae vis et ratio formulis illis subiecta sit, non intelligatur, quomodo recte apteque orationi accommodari possunt, vt tamquam gemmae in-textae emineant? Nonne alio illae transferantur

A 3

tur

* vid. CORNELIUS VAN BYNKERSHOEK in commentario ad
L. Lecta cap. III.

tur necesse est, non satis excussa earum notione, quam et ratio patitur, et vsus Romanorum ferebat? Ex quo satis, opinor, intelligi potest, explicatam formularum rationem latissime patere, nec ad iuris tantum veteris, quod Romae sancitum est, intelligentiam pertinere. Primus vero, quantum scio, hoc perspexit, limati iudicii exquisitaeque doctrinae vir, IOANNES HENRICVS BOECLERVS, qui scite non minus atque intelligenter insignem quemdam multiplicemque vsus in omni Romanae antiquitatis memoria formulas solemnes habere pronunciat.* Longe vero maius illud esse recte arbitratur, quod eloquentiae studiosi ad obseruandam pernoscendamque latini sermonis puritatem, proprietatem, auctoritatem, facultatem formularum inuestigatione rite imbui queant. Quod uti suffragio suo comprobant SCHEFFERVVS,** MORHOFIVS,*** aliique solertissimi dicendi magistri, ita formulas solemnes seligendi studium omnibus, quotquot ad elegantioris doctrinae decus splendide loquendi laudem adiungere cupiunt, disertissimis verbis commendant.

Postquam igitur, decreto mihi a SERENISSIMIS MVNIFICENTISSIMISQVE
HV.

* in *Diff. de comparand. lat. lingu. facultate* Cap. III. §. III.

** de *stilo illiusque exercitiis* Cap. XII. §. XII. p. 156.

*** de *pura dictione* Cap. V. §. VI. et Cap. VIII.

HVIUS ATHENAEI CONSERVATO-
RIBVS, DOMINIS MEIS LONGE
CLEMENTISSIMIS, riteque tradito mu-
nere, quod me inde ab ineunte aetate mirifice
cepit, et a pristinae vitae studiorumque sectae
rationibus non abhorret, eae mihi partes sunt
impositae, vt politiorum artium disciplinas,
quibus ad humanitatem orandique facultatem
enititur, tradere: nihil a loco alienum me fa-
cturum arbitror, si totam hanc formularum so-
lemnium rationem ab incunabulis romanae di-
sciplinae repeterem, et quantum illa cum ele-
gantiae dicendi, tum eloquentiae in luce reipu-
blicaе positae, vsibus accommodata sit, paullo
luculentius exponerem.

Primum vero omnium res nota atque apud
omnes peruulgata est, nullam vitae partem, ne-
que publicis, neque priuatis, neque forensibus,
neque domesticis in rebus, apud Romanos ratis
ac statis formulis vacasse, nec vllum negotiorum
genus fuisse, siue secum agerent quid, siue cum
aliis contraherent, quod non et ritu solempni et
adhibitis verbis conceptissimis explicarint. Ni-
mirum iam inde a vetustissimis reipublicae tem-
poribus nihil prius, nihilque antiquius Romanos
habuisse accepimus, quam vt in omnibus rebus
dignitatem et splendorem quemdam prae se fer-
rent,

rent, quod maximam illud vim habere videbatur et ad retinendam domi disciplinam, et ad declarandam foris maiestatem. Nihil proinde nisi rite et cum adparatu suscipiebatur, et omnia caerimoniarum religione, qua mirum in modum ducitur, externa rerum specie decepta, multitudo, veluti consecrarent. Vix autem constare diu poterant ritus institutaque maiorum, vtpote ambigua incertaque hominum voluntate fluctuantia, nisi verborum quibusdam conceptionibus ad certam, fixam, perpetuoque sibi similem formam redigerentur. Quo magis adducor, vt credam, cum ipsis ritibus institutisque Romanorum in republica natas esse solemnes formulas, aut ex iis profectas, quod imagines rerum, quibus adtributae sunt, tam expressas praebent, vt res ipsae paene oculis subiectae videantur. Quamquam vero arcta inter se cognatione ritus formulaeque continentur, vt neutrum sine altero intelligi queat; placet tamen formulas a ritibus seiunctas seorsum spectare, et quantum orationi elegantiae adferant, exponere. Vti ritus formamque cuiusque negotii praescribere, sapientissimorum fuisse hominum vel me tacente vnusquisque intelligit: ita quoque dubium esse nemini potest, quin formulae de rebus omnibus ab iis constitutae sint, qui, et auctoritate,

tate, et prudentiae laude prae caeteris excellere-
rent. Aliterne vero hoc fieri potuit, quum rerum
simulacra ritus, et rituum imagines formulae
comprehendant? An igitur formulas rite concipere
potuissent homines, nulla exquisita rerum
cognitione praediti, qui neque rerum naturam et
indolem perspicere, neque similitudines comparare
poterant? Sane principes reipublicae formularum
architectos fuisse, vel ex eo satis colligi potest,
quod patricii et pontifices illas composuisse
formulas nouimus, quibus utebantur, qui in iudicio
experiri volebant.* Iam quum patricii iure quodam
hoc sibi arrogarent, quod ex antiquissimo Romuli
instituto iudiciis exercendis praecerant, uti
DIONYSIVS HALICARNASSENSIS memoriae prodidit,**
quis dubitet, quin de iis omnibus, quae ad rem
diuinam et ciuilem, cum publicam, tum priuatam
pertinebant, solemnes verborum conceptiones
prodiderint.

Quod si a sapientissimis viris, iisque illustri
in dignitatis loco constitutis, profectae sunt
formulae solemnes, eaeque communi bene loquen-
tium vsu sunt probatae, quid aliud intelligitur,
quam permultum illas facere ad comparandam
latinis sermonis facultatem? Ut quisque enim

B

Ro-

* CICERO L. II. de oratore cap. XII. L. II. §. VI. D. de orig. iur.

** Antiquitat. rom. LII. 8.

Romae limatus politusque in dicendo videri cupiebat: ita maxime voces illas, loquendique formulas, quae solemnibus & publica consuetudine receptae erant, confectabatur. Quare quum ad exempla probatissimorum latinorum auctorum conformanda est oratio, diligenter seligendae sunt solennes Romanorum formulae, iisque, tamquam luminibus, frequentanda est oratio, ut ad normam elegantissimorum latinorum auctorum quam proxime accedat. Quemadmodum vero illud dicendi genus sua se praestantia in primis commendat, quod exemplis veterum quam simillimum est; ita multum refert, ut, quanto fieri potest, studio, notentur solennes voces et dicendi formulae, eaque apte eleganterque oratione interponantur, quippe quae auctoritate et consuetudine non vnius alteriusque, sed omnium Romanorum sunt comprobatae.

Postquam igitur satis declaratum est, formulis P. R. solemnibus optime latini sermonis auctoritatem probari, facile quoque patet, adhibitis solemnibus verbis castitatem sermoni conciliari. Etenim oratio illis verbis composita, quibus Romani non ex vulgi faece, sed ex flore nobilitatis utebantur, siue in senatu, siue in comitiis dicerent, siue in foro iudiciisque versarentur, castitatis laudem sustinet. Quanto vero
maio-

maiolem auctoritatem et vim, quae legis non scriptae loco habenda est, publicus et civilis loquendi vsus habet, tanto maior castitatis virtus ex civili vsu orationi adiungitur. Hinc, si MORHOFFIO adcurate hac de re praecipienti auscultamus, ex civili vsu maxime spectandae sunt voces purae, et ex formularum obseruatione germana et natiua latinitatis facultas comparanda est.

Interest quoque, formulas solemnes exquirere ad eam orationis laudem capeffendam, quae dicendi continetur proprietate. Nam si tum proprie loquendi genus adfertur, quando voces, quae cuiusque ingenio ac designationi convenientissimae sunt, promuntur, quibus, quaeso, melius vtamur, quam verbis, formulisque solemnibus? quae rerum, quibus attributae sunt, indolem ac naturam tam adcurate designant. *Numquam, inquit, BERGERVS, summum humanitatis decus, loquendi formulas, vel consulares, vel senatorias vel forenses, vel pontificias, ritualesque, vel alias, omnia reipublicae negotia, publice priuatimque domi bellique complexas, inspiciamus, quin ipsarum rerum illustri ac praesenti veluti excitati spectaculo in senatu, in foro, iudiciisque, in aliis Romae partibus, locis, actionibusque, muneribus versari videamur.* At latius hoc patet, quam vt ob temporis angustiam res ex fontibus repetita, plenius atque copiosius explicari et exemplis ex limatissimis latinitatis monumentis illustrari queat. Vix opus est moneri, sponte enim liquet, illo proprietatis genere, quod ex solemnium formularum inuestigatione deponitur, mirum in modum omnem antiquitatis romanae notitiam instrui ac locupletari. Replicanda est omnis aevi memoria, pernoscendae consuetudines Romae veteris in illustri positae, vt scite apteque formulae solemnes ex ritibus expressae orationi adcommodentur, et, quae vis et potestas illis subiecta sit, intelligatur.

Quandoquidem igitur sine rituum, qui apud Romanos obtinuerunt, cognitione nemo nec proprie loquendi laudem, nec alias orationis virtutes, quae formularum solemnium obseruatione parantur, complecti potest: et muneris a SERENISSIMIS ACADEMIAE CONSERVATORIBVS mihi clementissime demandati partes tueri, et eorum, qui

manfuetioribus Musis, in hac integerrima bonarum artium sede sese consecrant, studiorum rationibus consulere videor, si publicis recitationibus antiquitates romanas strictim carptimque a V. C. NIEVPOORT, libello hanc in rem euulgato, traditas, explicare atque illustrare instituum. Exquisitis enim solemnibus et ciuili Romanorum consuetudine receptis formulis, hunc percipiemus instituti fructum sane amplissimum, vt cum veterum scriptorum monimenta recte intelligi, tum proprie et in reipublicae luce dicendi facultas comparari possit.

Quod dum cogito, religio mihi est tacere de inuisitata et incomparabili MVNIFICENTISSIMORVM HVIVS ACADEMIAE TVTORVM clementia, qua, imposta mihi publice docendi prouincia, amplissima data est facultas, ad ingredienda rei oratoriae, omnisque melioris doctrinae spatia, et ad conata feliciter perficienda. Itaque quod pietati meae conuenit, oratione ipsis Calendis Iunii hora X. de *arsae eloquentiae et iurisprudendiae apud Romanos coniunctione SERENISSIMIS PRINCIPIBVS*, Prytanei huius NVTRICIS INDVLGENTISSIMIS gratias, quas deuotissimo animo concipere possum, susceptis pro eorum salute et huius academiae incolumitate castis piisque votis, demississime agam. Sed quia VOS, PRORECTOR MAGNIFICE, PATRESQVE ACADEMIAE omnium ordinum VENERANDI, eosque omnes, qui litteras amant et ornant, meae pietatis testes et fautores esse magnopere cupio; ita quanta possum obseruantia, studio, et opera rogo atque obsecro, vt mihi dicturo illud beneuolentiae officiique genus prolixè liberaliterque commodum, quod frequentia, suffragandi voluntate, et audiendi studio comprobatur. Quod si me consequutum esse cognouero, ita me deuinctum arbitror, ut nihil eorum, quae ad grati animi significationem pertinent, temere praetermittere debeam, omnesque intelligant, eius humanitatis et fauoris memoriam penes me fore perpetuam atque constantem. P. P. pridie Calendas Iun. 1711.

CIO IOCC XXXXIII.

Fc 1233

ULB Halle
003 245 268

3

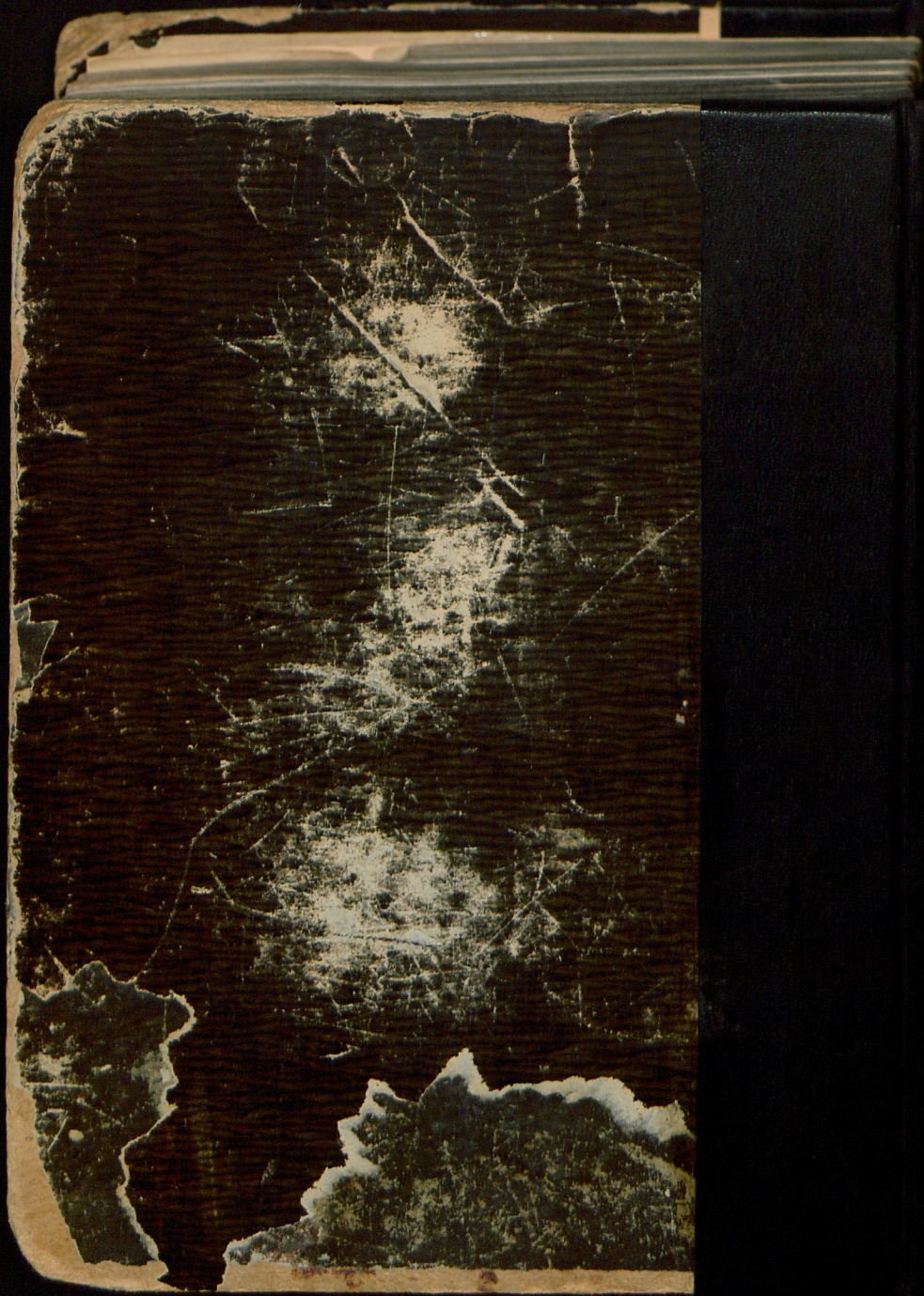

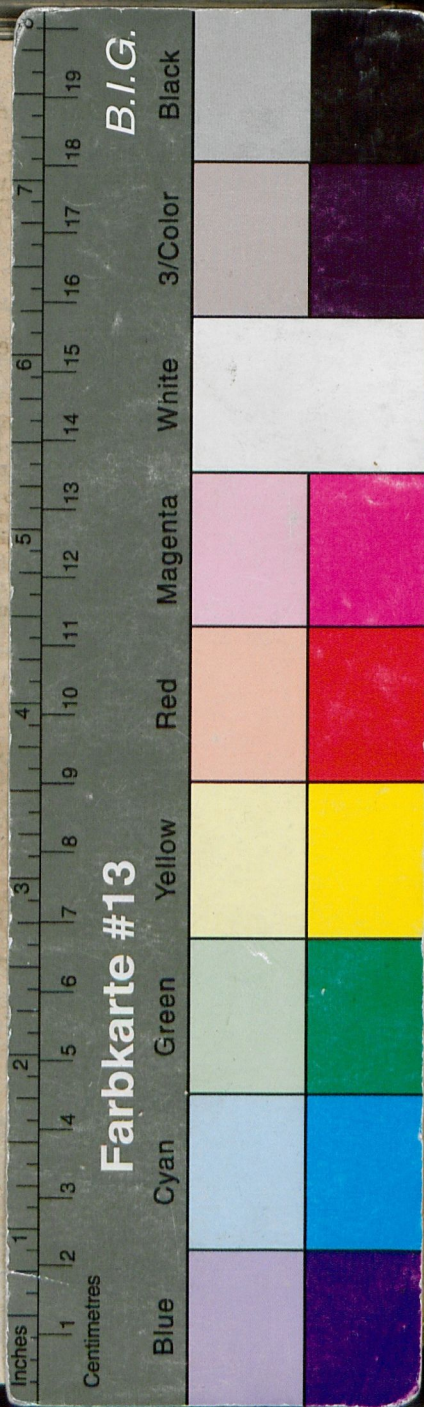
f

5b.

VD18

ck 3412 5
6

INVESTIGATIONEM
FORMVLARVM POP. ROM.
SOLEMNIUM

AD
COMPARANDAM LATINAE
ORATIONIS ET ELOQVENTIAE
CIVILIS FACVLTATEM
ESSE NECESSARIAM

AD ORATIONEM

QVA
ELOQVENTIAE ET POESEOS
PVBLICE DOCENDAE MVNVS

A
SERENISSIMIS ACADEMIAE
CONSERVATORIBVS

SIBI DEMANDATVM
RITE AVSPICABITVR
AVDIENDAM

PATRONOS ET FAVTORES
EA QVA PAR EST OBSERVANTIA
ET HVMANITATE
INVITAT

CHRISTIAN. HENR. ECKHARD.

IENAE EX OFFICINA RITTERIANA
A. O. R. c1o1cccxxxxiir